Nr. 109 Sibiiu, Sâmbătă, 30 Septembre (12 Octobre) 1895. Anul XLIII

TELEGRAFUL ROMAN.

Apare Marţia, Joia şi Sâmbăta

ABONAMENTUL:
Pentru Sibiiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru monarchie pe an 8 fl, 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.
Pentru străinătate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente şi inserţiuni a se adresa la
Administraţiunea tipografiei archidiecesane Sibiiu strada Măcelarilor 45
Corespondenţele sunt a se adresa la
Redacţiunea „Telegrafului Român", strada Măcelarilor Nr. 45.
Epistolele nefrancate se refusă — Articulii nepublicaţi nu se inapoiază

INSERTIUNILE:
Pentru odată 7 cr., — de dóuĕ ori 12 cr., — de trei ori 15 cr., rêndul cu litere garmond — şi timbru de 30 cr. pentru fie-care publicare.

Nr. 6648. Pres.

Miron,

din îndurarea lui Dumnedeu archiepiscop al bisericei ortodocse în Transilvania, şi metropolit al Românilor greco-orientali din Ungaria şi Transilvania; consiliariu intim al Majestatei Sale cesaree şi apostolico-regesci,

Iubitului cler şi popor al archidiecesei mele transilvane: dar şi milă dela Dumnedeu şi salutarea mea archipăstorêscă!

Diua de astădi, 1 Octobre stilul nou, adecă 19 Septembre stilul vechiu, va fi în viéţa statului nostru public şi în special în a bisericei nóstre ortodocse din Ungaria cu părţile ei transilvane o di epochală, pentru-că astădi întră în viéţă articolul de lege XXXI din anul 1894 despre dreptul matrimonial, prin care se întroduce şi în patria nóstră o instituţiune nóuă, la noi până acum cu totul străină, adecă: *căsătoria civilă*, obligătóre pentru toţi cetăţenii statului în ceea ce privesce încheierea şi desfacerea căsătoriilor; de asemenea tot astădi întră în viéţă articolii de lege XXXII şi XXXIII din acelaşi an, referitori la religiunea pruncilor şi la matriculele de stat, tóte acestea de o gravă importanţă pentru viéţa nóstră bisericéscă.

Va fi de bună sémă cunoscut iubitului cler şi popor archidiecesan: cu câtă insistenţă au luptat la timpul seu în mai multe rênduri archiereii bisericii nóstre ortodocse în legislaţiunea ţĕrii, alăturea cu prelaţii altor biserici, şi în perfectă armonie cu opiniunea publică a tuturor fiilor credincioşi bisericii nóstre, ca sĕ împedece crearea legilor proiectate de guvernul ţĕrii cu caracter de reforme politico-bisericesci, şi cum totuşi am ajuns sĕ ne vedem astădi în faţa unor legi deja sancţionate, cari conţin partea cea mai esenţială a reformelor proiectate, şi în special conţin instituţiunea căsătoriei civile, de carea noi mai cu sémă ne-am ferit, ca de un pericol evident pentru instituţiunile nóstre bisericesci.

Acum dar, când au sĕ între în viéţă legile menţionate, fie ele cât de nefavorabile pentru interesele nóstre bisericesci, noi ca supuşi credincioşi ai Majestatei Sale augustului nostru monarch şi ca cetăţeni loiali ai statului, datori suntem sĕ le respectăm şi sĕ ne conformăm lor până când vor fi în vigóre; de altă parte însĕ, ca creştini buni şi fii credincioşi ai bisericei ortodocse, suntem tot aşa datori a ne păstrá simţul religios şi a ne salvá instituţiunile canonice privitóre mai ales la sacramentul căsătoriei, fără a ne pune în conflict cu legile statului, cea ce este posibil şi depinde numai dela noi.

Ca sĕ ne putem face cât mai corect datorinţa în ambele direcţiuni, ce le atinseiu, trebue sĕ cunóscem bine situaţiunea nouă, în care e pusă biserica nóstră prin reformele amintite, şi sĕ avem directive clare pentru ţinuta nóstră faţă cu acelea; deci urmând cu plăcere bunei înţelegeri, la care am ajuns cu preasânţiţii fraţi episcopi şi cu consistoriul nostru metropolitan, ve adresez iubit cler şi popor acéstă epistolă pastorală, şi din capul locului fac apel la simţul vostru religios, pe care me radem cu totul, când vin sĕ ve pun în vedere modul, cum faţă cu legile din cestiune putem fi şi de acum înainte tot aşa de buni cetăţeni ai statului, ca şi firmi credincioşi ai sântei nóstre biserici.

Ocupându-ne în prima linie cu instituţiunea căsătoriei civile, trebue sĕ fim bine orientaţi, că legea statului consideră căsătoria civilă de suficientă şi cu deplină valóre pentru stat; dar nu opresce, nici nu eschide căsătoria bisericéscă, carea la noi se face prin cununia rituală, ca act sacramental, ci din contră în óre-care mod o recomândă chiar, însĕ numai după premergerea căsătoriei civile; avem deci reservată libertatea, ca credincioşii bisericii nóstre sĕ pótă urmá şi de acum înainte la încheierea căsătoriilor după normele bisericii, numai cât au sĕ facă mai ânteiu actul civil după legea civilă, căci la din contră cei vinovaţi sunt espuşi prin lege la pedepse grave.

Deasemenea legea statului nu opresce, ca cei ce au motive grave pentru desfacerea căsătoriei, sĕ nu-şi pótă grigí afacerea lor divorţială şi la forurile bisericesci; dar insistă şi aici la principiul seu, ca desfacerea căsătoriei civile sĕ se decidă la tribunalele civile cu deplină valóre în sfat; deci şi aici avem libertatea forurilor bisericesci de a se pronunţa în afaceri divorţiale după principiile bisericii şi după normele canonice, numai cât sentenţele forurilor bisericesci în afaceri divorţiale numai atunci vor fi în faptă esecutabile, dacă ele în fond vor fi de acord cu sentenţele tribunalelor civile.

Iată dar, că în cea ce privesce încheierea şi eventuala desfacere a căsătoriilor legea civilă ne pune şi pre noi într'una cu toţi ceialalţi cetăţeni ai statului pe un teren nou, străin de biserică: dar absolut nu ne opresce ca sĕ nu ne folo sim şide acum înainte în ambele direcţiuni de instituţiunile nóstre bisericesci, cu precauţiunile indicate mai sus; aşadar pentru a se susţiné şi pe viitoriu principiile şi instituţiunile canonice în afacerile matrimoniale ale credincioşilor nostri, nu se recere altă, decât o viuă interesare din partea clerului pentru susţinerea acelora, şi un devotament religios din partea credincioşilor nostri, cari voesc a sĕ căsătorí, eventual a se divorţia; intrunite ambele acestea condiţiuni, legea civilă póte sĕ ne facă unele greutăţi în viéţa practică, dar nu ne va puté sparge solidaritatea nostră bisericéscă.

Ceea ce ne face îngrigiri seriose în noua situaţiunea, este: că în faţa ispitelor de multe feliuri, la cari probabil va fi espus poporul nostru după întroducerea căsătoriei civile, nu ne simţim destul de siguri, că nu sĕ vor aflá pintre credincioşii bisericii nóstre câte unii, cari fie pentru cruţarea timpului, fie pentru alte interese particulare se vor lipsi de bunul simţ religios, şi ignorând disciplina bisericii, se vor mulţămi la încheierea căsătoriei numai cu actul civil, fără cununie bisericéscă, ceea ce apoi va fi motiv de ajuns, ca unii ca acestia sĕ fie eschişi din tóte cordoraţiunile nóstre biserisesci.

Dar şi mai mari îngrigiri ne face legea civilă în ceea-ce privesce desfacerea căsătoriilor, pentru-că este de prevĕdut, cum după întrarea în viéţă a dreptului civil matrimonial încurcăturile în afacerile divorţiale şi ispitele de tot feliul, ce au sĕ vină asupra credincioşilor nostri, vor fi tot mai multe şi mai grele, în cât părţile litigante vor trebuí sĕ fie însufleţite în mĕsură mare de un simţ bun religios, ca lor sĕ nu le fie de ajuns sentenţa tribunalelor civile, ci sĕ-şi derive afacerile lor divorţiale şi la forurile bisericesci, cari au a tractá partea sacramentală a căsătoriei; ér nefăcênd acésta, părţile litigante ar vení în colisiuni grave cu biserica, cari şi în casuri de acestea pot provocá eschiderea celor renitenţi din tóte corporaţiunile nóstre bisericesci.

Premeditând deci asupra relelor ce se pot nasce în societatea nóstră bisericéscă după întroducerea reformelor amintite, trebue sĕ fim pĕtrunşi adênc de simţul datorinţei imperative de a instruá pe credincioşii bisericei nóstre, a le pune în vedere adevĕratele lor interese şi a-i întări în simţul lor religios; ér acéstă datorinţă cade mai ales asupra preoţimei parochiale, carea e pusă în contact immediat cu poporul, şi este în prima linie respundĕtóre pentru ferirea credincioşilor sei de retăcire şi pentru ţinerea lor în legăturile comuniunei şi disciplinei bisericesci.

Sarcina clerului nostru de e instruá şi conduce bine pre credincioşii bisericii nóstre în afacerile matrimoniale, de cari e vorba, este mult uşurată prin instrucţiunile emise de consistoriul nostru metropolitan la 25 August a. c. Nr. 138 M. şi publicate deja cu cercularіul consistoriului nostru archidiecesan din 4/16 Septembre a. c. Nr. 6225 Plen., remâne numai, ca preoţimea parochială, după ce va fi studiat bine acele instrucţiuni, sĕ se foloséscă de tótă ocasiunea bună, în biserică şi afară de biserică, în general şi în casuri concrete, spre a da credincioşilor sei directivele necesare în sensul acelor instrucţiuni, punêndu-şi tótă silinţa, ca sĕ-i păstreze neclătiţi în simţul lor religios şi în ascultare de învĕţăturile bisericii.

Preste tot este de dorit şi se aştéptă dela credincioşii bisericii nóstre: ca atât la încheierea, cât şi la eventuala desfacere a căsătoriei sĕ nu facă nici un paş mai înainte de a cere sfatul parochului lor, ér în casuri mai grele şi al protopresbiterului tractual, în cea ce privesce modul procedurei, şi mai înainte de a fi convinşi pe deplin, că la încheierea căsătoriei intenţionate nu sunt pedeci canonice, séu de sunt, acele, ca unele mai uşóre, sĕ pot dispensá; ér pentru casurile de divorţiare sĕ fie convinşi, că sunt motive valide, pe basa cărora canónele bisericesci admit divorţiu; urmând astfel, se vor încungiurá conflictele fie cu legea civilă, fie cu instituţiunile nóstre canonice.

Va fi fără îndoiélă împreunat cu unele greutăţi actul duplu al încheierii şi eventual al desfacerii căsătoriei; aceste greutăţi însĕ cât pentru partea bisericéscă le va suportá bucuros fie-care adevĕrat credincios al bisericei nóstre, décă va face o comparaţiune între natura căsătoriei civile şi a celei bisericesci, şi anume: décă în vederea actului profan, scurt şi sĕc, cu care se va încheiá căsătoria civilă prin mijlocirea unor funcţionari civili, fără caracter confesional, fără insignii bisericesci şi fără invocarea binecuvêntării lui Dumnedeu, vor reflectá în altă parte la ritul sublim, cu care se încheie la noi căsătoria bisericéscă prin feţe sânţite ca mijlocitóre ale darului lui Dumnedeu, cu rugăciuni şi binecuvêntări, cu cântări melodice şi cu tóte simbólele vieţii conjugale.

Fiind vorba propriaminte de a se salvá instituţiunile nóstre bisericesci faţă cu legea civilă, congresul nostru naţional-bisericesc ţinut în primăvara anului curent, a făcut deja credincioşilor nostri unele înlesniri pentru actul duplu, căruia au sĕ se supună la încheierea căsătoriilor, anume a declarat de şterse licenţele sau aşa numitele şedule protopresbiterale, care până acum au fost în us pentru controlarea preventivă a corectităţii cununiilor, reservând protopresbiterilor o desdăunare cuvenită pentru scurtarea emolumentelor lor; de asemenea cele trei vestiri în biserică le a redus la una, carea a trebuit susţinută mai ales pentru a se da actului bisericesc publicitatea recerută.

Urmând acestui esemplu bun, archireii bisericii nóstre ortodocse vor face credincioşilor sei precât este posibil şi alte înlesniri speciale, mai ales prin darea dispensaţiunei archieresci în casuri de pedeci canonice mai mici, cari pot se obvină la încheierea căsătoriilor; se recere înse din capul locului, ca pentru mijlocirea dispensaţiunei sĕ se facă paşii cuveniţi încă înainte de încheierea căsătoriei civile; ér pentru casul, când dispensaţiunea cerută absolut nu s'ar puté dá, se recere dela credincioşii nostri înteresaţi de acésta afacere, sĕ aibă tăria sufletéscă de a abdice la căsătoria intenţionată, şi a se pune pe combinări pentru o altă căsătorie, carei sĕ fie admisă şi din partea bisericii.

Cât pentru încheierea căsătoriilor, mai am sĕ recomând atenţiunei iubitului cler şi popor, că căsătoriile aşa numite micste, adecă cari se fac între credincioşi de diferite confesiuni, după esperienţele mai vechi şi mai noue conturbă de multe ori unitatea şi armonia spirituală a căsătoriţilor şi contribue mult la lăţirea indiferentismului religionar fórte păgubitoriu pentru biserică; deaceea este de dorit, ca astfel de căsătorii, precât numai se póte, sĕ se încungiure pe viitoriu cu atât mai vêrtos, pentru-că acestea în noua situaţiune, ce ni s'a creat, pot da ansă la desconsiderarea căsătoriei bisericesci, dar şi altcum fac multe greutăţi la crescerea religioasă a copiilor născuţi din ele.

Înainte de a încheiá pentru astădată sfaturile mele archiepăstoresci, mai am în ceea-ce privesce articolii de lege XXXII şi XXXIII din anul 1894, relativi la crescerea copiilor şi la matriculele de stat, sĕ observ în general: că cu privire la acestea iubitul cler şi popor are sĕ se ţină strîns de instrucţiunile clare ale consistoriului metropolitan, la cari am făcut provocare mai sus; recomând însĕ în special şi cu totadinsul atenţiunei celor interesaţi, sĕ nu sufere a se da copiilor nou născuţi altfel de nume de botez, decât numai de acele, cari sunt îndatinate în viéţa nóstră bisericéscă; ér în cas de violenţă, respectivii sĕ-şi caute remediare la locurile competente.

Oficiile protopresbiterale sunt poftite, sĕ publice acéstă epistolă a mea pastorală clerului subordinat, şi prin acesta poporului din tracturile sale; ér preoţimea parochială e chemată a se face interpret fidel al cuvintelor mele şi a le comunica poporului în limbagiul vulgar, ca cele ce le grăiesc eu, sĕ le înţelégă toţi şi fie-care cât sĕ póte mai clar; păstrându-vĕ de altmintrea iubirea şi deplina mea bunăvoinţă, şi împărtăşindu-ve tuturor binecuvêntare archieréscă!

Sibiiu, 19 Septembre, 1895.

Miron Romanul m. p.

Nr. 5250.

Ioan,

din îndurarea lui Dumnedeu episcop diecesan al Aradului, Orădii-mari, Ienopolei și al Halmagiului, precum și al părților adnesate din Banatul-Temișan.

Iubitului cler și popor eparchial: dar și milă dela Dumnedeu Tatăl și Domnul nostru Iisus Christos!

Un eveniment mare și îngrijitoriu, ce atinge în mod simțitoriu și unele aședăminte ale bisericei nóstre străbune, ne îndémnă a ne ridica glasul nostru și către voi, iubit cler și popor, precum l'am ridicat și la locurile mai înalte: ér acel eveniment este: întroducerea căsătoriei civile și a matriculelor de stat, apoi regularea crescerei pruncilor din căsătoriile micste, decretate prin articolii de lege XXXI, XXXII, XXXIII, din anul 1894, cari tóte au a întra în viață la 19 Septembre 1895, după călindariul nostru, sau la 1 Octobre 1895 călindariul nou.

Este pentru noi îngrijitoriu acest eveniment, nu numai pentru-că prin asemenea legi sě atribue căsătoriei caracter civil, ce-și primesce valórea dela legile civile obligătóre, pre când ea după firea ei este o instituțiune dumnedeiască indicată ómenilor de Dumnedeu încă la începutul lumii, apoi prin unul născut Fiiul séu Domnul nostru Iisus Christos, ridicată la una din cele șapte taine ale legii cei noue, dar și pentru-că prin acelea-și legi sě atinge în mod fórte simțitor taina căsătoriei și prin acésta și simțul religios al nostru al tuturor.

Din asemenea motiv și îngrijiri purcedênd, am luptat noi erarchii bisericei, apoi consistórele și sinódele nóstre eparchiale la locurile competente contra întroducerii căsătoriei și a matriculelor civile, dar durere, fără resultatul dorit, căci acelea au devenit legi, și ca atărora trebue sě ne supunem.

Tot din asemenea motive a aflat de lipsă și congresul nostru național-bisericesc din Maiu a enuncia: „că biserica nóstră ca atare numai acea căsătorie o va considera de validă, care sě va încheia după prescrisele bisericei; de aceea toți credincioșii bisericei nóstre vor avea și după întroducerea căsătoriei civile — după încheierea actului civil — a primí și taina căsătoriei bisericesci, amësurat prescriselor canonice ale bisericei".

„Tóte acele căsătorii încheiate de credincioșii bisericei nóstre, cari pe lângă actul civil nu vor fi incheiate și după prescrisele bisericesci, în sensul canónelor vor fi considerate de nevalide".

Ca creștini adevěrați pătrunși de învěțăturile sântei maicei nóstre biserici, vom ținea din tot sufletul la aceste concluse congresuale; și pe lângă observarea legilor civile vom ținea sus și tare căsătoria bisericéscă de ceea-ce este, adecă: una din cele șapte taine ale sântei nóstre religiuni, de adevěrata căsătorie religióșă.

Este deci cea mai mare dorință a nóstră a tuturor, dar' și cel mai mare interes al bisericei nóstre străbune, a stărui din tóte puterile, ca aceste enunciate sě se esecute cu tótă conscienționsitatea, și adecă: toți nupturienții de religiunea nóstră după încheierea actului civil sě priméscă și sânta taină a cununiei.

Stăruințele nóstre însě numai așa vor avea resultatul dorit, dacă clerul și poporul nostru va avea pururea în vedere, că biserica străbună a fost, este și va fi basa esistenții și desvoltării nóstre, cum și că basa bisericei străbune sunt cele trei mari virtuți teologice: credința, dragostea și speranța dimpreună cu cele șepte taine ale legii cei noue.

Este dar cea mai imperióșă datorință a nóstră, și mai ales a iubitei nóstre preoțimi a întări tot mai mult poporul în cele trei mari virtuți și în credința în cele șepte taine ale legii cei noue, făcêndu-l a ținea sus și tare la sânțenia lor și arětându-i, că cine ar desconsidera una din acestea, ar strica biserica străbună, basa esistenței și desvoltărei nóstre, convingênd pre toți ai nostri, că numai făcênd așa va putea biserica nóstră suporta fără urmări grele și acésta, ca și alte asemenea cercări grele.

Și noi tare credem, că atât poporul și cu atât mai vêrtos preoțimea și inteligența nóstră, vor fi și astădată ca totdeuna la înălțimea chiemărei și întru împlinirea acestei mari datorințe. Noi tare credem, că fie-care membru al bisericei nóstre va înțelege, că a sosit timpul, când trebue sě ne punem toți serios la lucru, preot și învěțătoriu, inteligent și popor; a sosit timpul sě dispară dintre noi ori-ce divergințe, și sě îngrigim cu toții de susținerea religiosității și de alipirea tot mai căldurósă la biserica străbună făcênd, ca învěțăturile nóstre sě străbată la inima tuturor alor nostri, ér faptele nóstre bune sě le fie de model; a sosit timpul, sě ne interesăm cu toții, ca nici când altădată de biserica străbună, căci de n'am face acésta, ne-am desorganisa și ar slăbí pintre noi aceea puternică legătură a credinței, care în timpuri bune și rele ne-a întrunit într'o familie mare, din care toți facem parte, și așa am pěcătuí greu înaintea lui Dumnedeu și a posterității.

Acésta mare și frumósă lucrare este mai mult a preoțimei nóste, care și după chiemare fiind angajată la aceea, numai așa se face demnă de acea frumósă chiemare, ca și de frumosul nume de „părinte" al poporului, și numai așa va putea trece biserica preste acéstă grea cercare.

In grava situațiune și între grelele împrejurări, în cari ne aflăm, nici nu credem sě esiste suflet de om între noi și cu atât mai puțin vre-un preot, care sě nu voiască a conlucra din tóte puterile, la delăturarea relelor, ce ne amenință, ér' întrebarea póte fi numai: cum sě procedem la realisarea salutarelor nóstre intențiuni? și ce ținută sě luăm față de reformele cele noue politice bisericesci? pentru ca sě putem lucra fără împedecare la înaintarea nóstră în cultura morală religióșă și prin acésta la scopul suprem al vieței.

Noi ținem, că precum atunci, când un bun părinte observă cercări grele în familia sa, învață și luminéză pe toți membrii familiei, cum sě trécă fără pericol preste acele cercări; tot asemenea și când un preot, un părinte sufletesc observă cercări grele în poporul sěu, familia sa cea mare, învață și luminéză pre toți poporenii sěi, cum sě trécă și ei preste asemenea cercări fără împedecare.

Astfel dar' sě învěțăm și sě luminăm și noi poporul nostru, arětându-i prin cuvêntări în biserică și prin învěțături și afară de biserică, la tótă ocasiunea, că actul civil, ce are a se încheia la funcționarul concredut cu acésta sub numirea de căsătorie civilă este un act, ce reguléză referințele civile ale căsătoriei din punctul de vedere al legilor statului; pre când căsătoria bisericescă este una dintre cele șepte taine ale legii cei noue, ce sě îndeplinesce prin preot în sânta biserică strămoșască înaintea lui Dumnedeu și a ómenilor, după orânduiala sântelor canóne bisericesci, învocându-se darul și binecuvêntarea lui Dumnedeu asupra căsătorinzilor.

Sě se spună poporului, că căsătoria civilă nu numai nu împedecă pre cea bisericéscă, ci din contră c iar și funcționariul, care a încheiat contractul civil, este îndatorat a spune părților, că prin actul sau căsătoria civilă ele n'au satisfăcut și datorinței religióse, adecă de a primí și căsătoria bisericéscă și prin acésta și binecuvêntarea lui Dumnedeu.

Sě se sfătuiască cei căsătorinzi și părinții lor, ca ei intențiunea lor de căsătorie sě o arete mai întâiu preotului, ca si până acuma, ca preotul sě aibă ocasiune a le da îndrumările și eventual și sprijinul necesariu.

La acea ocasiuno preotul le va spune, cum au a procede la însinuarea intențiunei lor și la funcționariul civil, observându-le, că acea insinuare sě póte face ori prin părinți, ori prin plenipotenți, și că numai la încheierea actului civil au a se presenta căsătorinzii în persónă, în presența alor doi martori, cari pot fi bărbați ori femei, și așa și preotul.

In fine sě spună celor căsătorinzi și părinților lor, că numai după încheerea actului civil vor putea primí și căsătoria bisericéscă, când vor merge la s. biserică cu solemnitatea îndatinată din moși și strămoși la asemenea ocasiuni.

Invěțând preoții așa, își vor împlini o mare datorință către Dumnedeu, către biserica străbună și popor, ér' pentru-ca învěțăturile lor sě fie bine primite, vor avea a convinge pre ómeni la tótă ocasiunea, ca fiind biserica străbună cel mai prețios tesaur, scutul, și adăpostul nostru în tóte timpurile grele și de cercare, cel ce ar desconsidera acel tesaur prețios, acela ar strica biserica străbună, ar strica temelia esistenței și a viitoriului némului nostru și ar fi osândit de Dumnedeu și de posteritete, căci scris este: „Cine va strica biserica lui Dumnedeu, strica l va și Dumnedeu pre acela".

Din contră cel ce va învěța și lumina și va lucra la întărirea bisericei, va fi binecuvêntat de Dumnedeu și de ómeni, căci scris este: „cela ce va face si va învěța, acela mare se va chiema întru împărăția lui Dumnedeu".

In vederea acestora, în conțelegere cu Prea Sânțitul nostru Sinod episcopesc în numele lui Dumnedeu și al bisericei, și în numele fericiților nostri strămoși, cari ni-au lăsat biserica de cea mai scumpă moștenire, pentru ca și noi sě o lăsăm urmașilor nostri din ném în ném de atare scumpă moștenire, cerem și pretindem dela preoții și toți inteligenții nostri sě lucre cu toții la întărirea simțului religios, arětând poporului la tótă ocasiunea, ca fiind căsătoria una dintre cele șepte taine ale legii Domnului, cei căsătorinzi numai așa vor avea binecuvêntarea lui Dumnedeu, dacă vor ținea sus și tare la sânțenia tainei și dacă după încheierea actului civil vor primi și sânta taină a cununiei.

Dacă s'a cerut când-va, ca preoții sě fie la înălțimea chiemárei lor și sě-și împlinéscă acea chiemare cu tótă coștienționsitatea dacă s'a cerut când-va, ca și inteligenții nostri sě se facă apostoli luminători ai poporului prin cuvinte și prin fapte, apoi acésta se cere mai mult acum în fața reformelor, de care vorbím și în împrejurările grele, în cari ne aflăm.

Dar pentru ca învěțăturile și sfaturile preoților și ale fruntașilor nostri sě fie bine primite de toți ai nostri, este neapěrat de lipsă, ca cele vorbite și sfătuite sě fie întărite și prin faptele celor le vorbesc. Și anume, când preoții și fruntașii nostri vor sfătuí și îndemna poporul la evlavie și religiositate, atunci mai întâiu dênșii și familiile lor sě se arete evlavioși și religioși; când preoții și fruntașii sfătuesc pre ómeni a ținea sus și tare la religiunea străbună, la obiceiurile și datinele religióse, la cercetarea regulată a bisericei și alte asemenea, atunci mai întâiu dênșii sě dovedéscă strînsa lor alipire de acestea, și adecă preoții îndeplinind regulat, la timp potrivit și cu tótă pietatea serviciile, divine și alte funcțiuni religióse, ér la căsătoriile obveninde în familiile lor, ori ale rudeniilor și amicilor lor, preoții, rudeniile, și amicii lor sě fie cei dintâiu, cari sě arete alipirea lor de biserică și ținerea mai pre sus de tóte la sânțenia tainei cununiei.

Sě nu perdem din vedere iubiților că prevedênd fericiții nostri străbuni, că între grelele nóstre împrejurări numai prin biserică ne putem desvolta în direcțiune religióșă-morală și putem înainta tot mai mult spre scopul ce urmărim, secoli întregi au luptat în grele suferințe pentru susținerea așezămintelor bisericesci în curățenia și sânțenia lor, ca sě ni le lase și nóuě de îndreptare în cărările cele spinóse ale vieței; sě nu perdem din vedere, că precum vom ținea noi, clerul și poporul, la sânțenia acelora, de acuma la începutul întroducerei reformelor politice-bisericesci, așa se va urma și în viitoriu, deci dar acum la început avem mai mult a ne îndoi silințele nóstre.

Deși în instrucțiunea emanată din partea prea Veneratului nostru consistoriu metropolitan, ca organ suprem administrativ, către toți preoții din metropolia nóstră, se indică mai special procederea iubitei nóstre preoțimi și ținuta iubitului nostru popor față de amintitele reforme, și anume față de căsătoria și matriculele civile, și de crescerea pruncilor din căsătoriile mixte, totuși pentru și mai bună orientare și pentru luminarea poporului în casuri de lipsă venim a mai recomanda iubitei nóstre preoțimi sě studieze și dênsa disposițiunile legilor amintite și instrucțiunile ministeriale reteritóre la acelea.

Comunicând acestea iubitului nostru cler și popor spre scire, orientare și acomodare, cerem și așteptăm ca mai ales iubita nóstră preoțime sě înțelégă, că întroducerea atinselor reforme ar putea avea urmări grave și dureróse pentru bicerica nóstră, dacă preoțimea nu va fi la înălțimea chiemării sale și anume, dacă nu va desvolta pe lângă receruta înțelepciune și un zel deosebit, un tact corěspundětoriu și o tractare și purtare părintéscă cu poporul pentru a-l atrage și a-l alipi tot mai tare de biserica străbună.

Dacă preoții nostri cei bětrâni cu mai puțină învěțătura, în asemenea împrejurări grele au sciut desvolta asemenea zel, purtare, tact și înțelepciune, și așa ne-au conservat ceea ce avem mai scump, poporul și religiunea străbună, așteptăm și sperăm, că și preoții nostri de acuma cu mai multă învěțătură, vor păzi cu sfințenie acea scumpă moștenire părintéscă și o vor cultiva și conserva și pentru urmașii nostri din ném în ném.

Rugând pe Dumnedeul părinților nostri, sě ne trimită la tóte acestea și ajutorul sěu cel puternic, și împărtășindu-vě binecuvântarea nóstră archieréscă, am rěmas

Arad, în 29 August, 1895.

Al vostru tuturor de binevoitoriu archiereu

Ioan Mețianu,
episcopul Aradului.

Nr. 135 Pres. ex 1895.

Nicolae,

din îndurarea lui Dumnedeu episcop al eparchiei greco-orientale române a Caransebeșului.

Dar și pace dela Dumnedeu Tatăl și Domnul nostru Iisus Christos.

Iubiților fii sufletesci!

Un nou period de încercări și îngrijiri serióse, iubiților fii sufletesci, sě începe pentru sânta maica nóstră biserică ortodocsă română, pentru clerul și poporul ei întreg, ca biserica cea viie a Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Christos; și aceste grele cercări le aduc cu sine așa numitele reforme bisericesci politice, sau: articulii de lege XXXI, XXXII și XXXIII din anul 1894, privitori la căsătoria civilă, la matriculele civile, și la crescerea copiilor din căsătoriile mestecate, — cari legi în 19 Septembre anul curgětoriu 1895, după călindariul nostru, și în 1-a Octombre anul curgětoriu după călindariul nou gregorian, vor întra în viéță.

Și sciți, iubiților, ce se înțelege prin căsătoria civilă sau mirenéscă? Ea e un act civil, prin care se reguléză referințele de drept între cei ce voiesc sě se căsătoréscă. Nu va avé și nu póte avé acéstă legătură socială, care se numesce căsătorie, nici un caracter religios și de sfințenie a tainei căsătoriei bisericesci creștine. Căsătoria acésta se încheie la primărie, înaintea unei persóne oficiale mirenești, fără preot, fără rugăciune, fără ceremonii bisericesci și fără binecuvêntarea preotului. Din contră, căsătoria nóstră bisericéscă creștină, cum sciți, se sěvêrșesce prin preot în sfânta biserică, înaintea lui Dumnedeu și a ómenilor, cu rugăciunile și rênduelile prescrise de sfintele canóne și cu binecuvêntarea dumnedeéscă. Căsătoria acésta, iubiților, e aceea, pe care Dumnedeu încă la începutul lumii o a aședat; pe care însuși Fiiul lui Dumnedeu, Domnul și Mântuitoriul nostru Iisus Christos în legea cea nouă la sfântă taină o a înălțat; pe care împreună cu datinile și obiceiurile strămoșesci noi creștinii dreptcredincioși o am mărturisit și o am păzit în curățenia și întregitatea ei neștirbită și nevătěmată în tótă viéța nóstră creștinéscă.

E deci învederat, iubiților, că legile acestea pe noi fii bisericii ortodocse rěsăritene, ne ating într'un mod de tot simțitoriu; deóre-ce ele au menirea, ca sě schimbe adênc viéța nóstră bisericéscă în ceea ce privesce cu deosebire căsătoria creștinilor, precum și normele de până acum cu privire la religiunea copiilor născuți din căsătorii mestecate, adecă când unul dintre părinți este de legea nóstră ortodocsă, ér celălalt dintre părinți este de altă religiune.

Étă, iubiților, pentru ce noi luptarăm cu atât zel și stăruință mai nainte în sinódele nóstre eparchiale, în consistoriile nóstre diecesane și mai pe urmă și noi archiereii în casa magnaților, contra aducerei acestor legi, încă atunci, când acelea erau numai proiecte de legi, dar, durere, fără folos, deóre-ce argumentele nóstre temeinice creștinesci neluându-se în considerațiune, acele proiecte acum au devenit legi cu putere obligătóre pentru toți, prin urmare și pentru noi. Étă, ḑic, pentru ce noi și acum trebue sě desvoltăm tot aceeași stăruință pe tóte căile și cu tóte mijlócele posibile legale, ca

nu cumva urmările acestor legi, rău esplicate și rău înțelese să devină păgubitóre, sau chiar fatale pentru biserica nóstră.

Și chiar pentru aceea, ca să nu se întêmple așa ceva, adecă, ca să ferim biserica nóstră de astfel de urmări stricăcióse și periculóse, acum, după-ce și din partea veneratului nostru Consistoriu metropolitan deja s'a esmis în mod detaiat sau amănunțit instrucțiunea de lipsă pentru procedura, ce au să urmeze clerul și poporul față cu legile amintite: mă văd și eu Archiereul vostru îndatorat, în situațiunea gravă, în care ne aflăm și în urma înțelegerei avute și în sântul sinod episcopesc, a păși la mijloc și a-mi înălța glasul meu archieresc față cu inovațiunile acestea necerute de biserica nóstră. Și glasul meu archieresc, ca al păstoriului vostru sufletesc, iubiților, de sine se înțelege, are să se mărginéscă la învățăturile și îndrumările de lipsă, adecă la împrospětarea în mințile și inimile fiilor nostri sufletesci a învățăturilor și poruncilor bisericei nóstre în tot aceea, ce privesce cu deosebire căsătoria și anumit cununia, ca partea cea esențială a căsătoriei; pentru-ca astfeliu cunoscênd voi toți sfințenia cea mare a tainei acesteia, precum și învățăturile și poruncile date de biserică credincioșilor săi în privința acésta, și ascultând de ele cu evlavie fiiéscă, să vă zidiți, iubiților, și să vă întăriți tot mai mult în credința nóstră strămoșéscă spre binele și fericirea vóstră a tuturor vremelnică și vecinică.

Iubiților fii sufletesci!

Cununia e un aședământ vechiu și sfânt al bisericii nóstre. Cununia, după învățăturile sfintei maicei nóstre biserici ortodocse, este una dintre cele șapte taine ale legei cei noi, în care taină, întru închipuirea duhovnicéscă a lui Christos cu biserica, se binecuvântă prin preot legătura însoțirei pentru tótă viéța a unei persóne bărbătesci și femeiesci, pentru de a trăi în dragoste împrumutată până la mórte, și pentru urmarea acelei însoțiri, ceea-ce este nascerea și crescerea copiilor.

Căsătoria fără tótă îndoiala este un aședământ dumnedeesc, este o lege stabilită de Ziditoriul, precum putem vedea acésta în cartea Facerei, unde aflăm scris: „Și a făcut Dumnedeu pe om, după chipul lui Dumnedeu 'l-a făcut pe dênsul, bărbat și muiere i-au făcut pe ei. Și i-au binecuvêntat pe ei Dumnedeu dicênd: Cresceți și vă înmulțiți, umpleți pamêntul". In legea cea nouă aflăm cuvintele Mântuitoriului nostru, cari le-a dis în privința căsătoriei atunci, când l-au întrebat fariseii, că din care causă se póte despărți femeia de bărbat: „N'ați cetit, că Acel, ce a creat pe om dela inceput, l-a creat bărbat și femeie, și este dis: Pentru aceea va lăsa omul pe tatăl seu și pe muma sa și se va lipí de femeia sa, și nu vor mai fi doi, ci un singur trup. Ceea-ce a împreunat Dumnedeu, omul să nu despartă".

Marele apostol, sfântul Pavel, în cartea sa către Efeseni la cap. V. vers. 32 dice despre căsătorie: „Mare este acéstă taină", éră în cartea I. către Corinteni, vorbind despre starea fecioriei și a căsătoriei dice între altele: „Femeia este legată de lege (căsătorie) întru cât bărbatul ei este víu; dar dacă móre bărbatul, ea este liberă să se mărite după cine va voí, numai să fie după Domnul". Cuvintele acestea „după Domnul" ne dau numai decât a înțelege, că încă pe timpul apostolilor, spre deosebire de alte legături, căsătoria creștină să încheia după Domnul sau în numele Domnului, adecă, că căsătoria creștină era un act religios al bisericei, și prin urmare sfințit și sigilat prin mijlocul unei ceremonii vedute. Dintre sfinții părinți și învățătorii cei dintâiu ai bisericei, cari au fost păditorii credincioși ai tradițiunilor și ai învățăturilor apostolesci, vom numí aci numai pe sfântul Ignatie, care pentru credința sa în Christos s'a făcut martir și să numesce purtătoriu de D-deu. Acest sfânt părinte dice: „Trebue acelor ce se căsătoresc, ca împreunarea lor să fie făcută prin binecuvêntarea episcopului, pentru ca căsătoria să fie după Domnul și nu după patimă".

Éră marele învățătoriu al bisericei și archiereu, carele pentru dulcéța învățăturilor sale s'a numit de întrégă biserica lui Christos Ioan gură-de-aur, vorbind despre căsătorie ne învață: „Să se cheme preoții și să încheie legătura căsătoriei prin rugăciuni și binecuvêntări, pentru-ca dragostea mirelui să mérgă crescênd și mirésa să rămână curată, dară mai ales, ca să între în casa acésta numai fapte virtuóse și tóte meșteșugurile satanei să fie alungate, ca în fine soții să ducă o viéță fericită fiind uniți prin harul dumnedeesc".

Din tóte acestea să vede într'un mod fără tótă îndoiala, că căsătoria creștină își are începutul seu dela însuși Dumnedeu, și că ea cu drept cuvênt s'a aședat de taină în sfânta nóstră biserică amăsurat învățăturilor întemeietóre ale Mântuitoriului nostru Iisus Christos, începătoriul legei celei noi, și amăsurat învățăturilor sfinților apostoli și ale sfinților părinți, cari cu mult zel au lățit și întărit învățăturile sfinte și d-deesci ale Domnului nostru Iisus Christos.

Sfânta nóstră biserică ne învață despre taina căsătoriei următórele în Mărturisirea ortodocsă: „A șasa taină este căsătoria venerabilă, care să face prin învoirea ambelor părți, a bărbatului și a femeei, dacă nu este vre-o împedecare spre acésta. Insă acéstă învoire nu va fi de ajuns spre înființarea unei căsătorii adevărate, decât numai atunci, dacă ei înșiși vor mărturisí înaintea preotului promisiunea lor, și își vor da mâna, cumcă vor pădí credință unul altuia, onórea și amórea casnică prin tot timpul vieții lor, și în ori și ce periclu nu va lăsa unul pe altul. După acésta să întăresce și să binecuvintéză de către preot învoirea și promisiunea lor".

Iubiților fii sufletesci!

Tóte acestea vi le-am spus, pentru-că fiind eu din îndurarea lui Dumnedeu archiereul și păstoriul vostru sufletesc, am datorința sfântă să le arăt și să le învăț. Acésta o fac, pentru-că spre acésta suntem puși. Étă ce dice sfântul și marele apostol Pavel în acésta privință în cartea sa către Timoteiu: „Fă-te pildă credincioșilor în cuvênt, în petrecere, în dragoste, în duh, în credință și în curățenie. Nu neîngriji darul ce este în tine, care ți s'a dat prin prorocire, prin punerea mânilor. Pădesce-te pe tine și învățătura, și rămâni întru acestea, căci acestea făcênd te vei mântuí pe tine și pe cei-ce te vor asculta".

Tot acest sfânt apostol dice în cartea sa I. către Corinteni: „Că de vestesc (evangelia), nu îmi este mie laudă, că datoria mă silesce; éră amar mie îmi este de nu voiu vestí"; éră în cartea a II-a a sa către Corinteni dice: „Drept aceea în locul lui Christos vă rugăm, ca cum Dumnedeu v'ar ruga prin noi; — rugămu-vă în locul lui Christos, împăcați-vă cu Dumnedeu".

Dară, iubiților fii sufletesci, dacă eu, Archiereul vostru sunt chemat și îndatorat ca să vă învăț pe voi și să grijesc pentru bunăstarea vóstră vremelnică și vecinică, și voi, fii mei sufletesci, sunteți îndatorați a lua aminte învățăturile mele părintesci și a asculta de ele, pentru-că scriptura dice în acésta privință: „Aduceți vă aminte de mai marii vostri, cari au grăit vóuă cuvêntul lui Dumnedeu, la a căror săvârșire a vieței privind, să le urmați credința"; apoi: „Ascultați pe învățătorii vostri și vă supuneți lor, că ei priveghiază pentru sufletele vóstre, ca cei ce vor să dea sémă, ca cu bucurie să facă acésta éră nu suspinând, că nu este de folos vóuă acésta".

Éră în I a carte a sfântului apostol Pavel către Tesaloniceni aflăm scris: „Și vă rugăm, fraților, ca să recunósceți pe cei ce se ostenesc între voi, și pe mai marii vostri în Domnul și pe cei ce vă învață".

Dacă voi, iubiților, ascultați de învățăturile bisericesci, și le împliniți cu tótă scumpětatea, atunci voi sunteți mădulare adevărate ale bisericei, în care cu toții ați întrat prin sfântul botez. Acela care nu ține cu sfințenie învățăturile bisericei, acela nu este și nu póte fi mădulariu al bisericei întemeiate de Domnul nostru Iisus Christos prin scump sângele seu.

Deci iubiților mei fii sufletesci, țineți cu tótă scumpětatea și cu sfințenie tóte poruncile, învățăturile și tradițiunile bisericesci, căci în privința acésta ne învață sântul evangelist și apostol Ioan: „Cel ce rămâne în învățăturile lui Christos, acela are și pe Tatăl și pe Fiul". „Tot cel ce calcă porunca și nu rămâne în învățătura lui Christos, acela nu are pe Dumnedeu". Țineți tóte datinele cele bune, cari sunt ieșite din învățăturile bisericesci și sunt strâns legate cu ele. Țineți mai pre sus de tóte tainele sântei nóstre biserici, în cari, prin lucrarea cea vădută a preotului și a archiereului, ómenii primesc darul nevădut al lui Dumnedeu. Țineți prin urmare și taina căsătoriei așa precum o prescrie sânta nóstră biserică, și precum am moștenit'o noi dela moși strămoșii nostri. Țineți o taina căsătoriei așa, pentru ca să vă puteți chiema adevărați fii ai bisericei, și adevărați fii și nepoți ai părinților și moșilor nostri. Țineți-vă de sfântă datorință voi părinții mirilor, și voi rudeniile mai deaprópe și mai îndepărtate ale lor, ca mirii după prescrisele tipicului nostru bisericesc să mérgă la sânta biserică, pentru-ca acolo să se binecuvinte nunta prin preot, care prin rugăciunile sale cele sfinte să céră dela Ziditoriul nostru al tuturor binecuvêntarea sa pentru cei ce se căsătoresc.

De sfântă datorință să-și țină și mirii, ca să mérgă la sânta biserică pentru de a primi darul dumnedeesc asupra căsătoriei lor.

Iubiților fii sufletesci! Căsătoria însă numai atunci este întocmai după învățăturile bisericei nóstre, dacă amândoi mirii sunt de religiunea ortodoxă, pentru-că numai atunci când amêndoi mirii sunt credincioși ai bisericei străbune, se pot face și împlini întocmai cele prescrise de tipicul nostru, și se pot ținea datinele bune și frumóse ce le-am moștenit noi dela strămoșii nostri; feriți-vă dară iubiților, să nu călcați nici învățăturile cele sfinte ale bisericei nóstre, dar să nu neso otiți nici datinele strămoșesci, cari totdéuna au fost bucuria și fala nóstră.

Feriți-vă iubiților, și păziți-vă bine, ca între voi să nu se întêmple, și să nu se încheie căsătorii cu persóne, cari nu sunt creștini dreptcredincioși, pentru-că sânta maica nóstră biserică hotărît opresce căsătoria între creștini și eretici. Căci sfinții părinți ai sinodului de a tótă lumea al șaselea învață în privința acésta în canonul al 72-lea în următoriul chip: „Nu să iartă bărbatului ortodox a se însura cu muiere eretică, nici iarăși bărbat eretic a se însoți cu muiere ortodoxă, ci deși s'ar găsi cineva făcênd acésta, nunta să se socotéscă de neîntărită, și nelegiuita însoțire să se deslege, căci nu trebue să se mestece cele ce nu sunt de a se mesteca". Invățând așa sfinții părinți, totodată spun și pedépsa pentru cei ce nu țin acéstă învățătură, dicênd: „Éră de va călca cineva acestea hotărîte de noi, să se scótă din sinul bisericei".

Éră dacă biserica nóstră nu iartă căsătoria creștinilor ortodoxi cu fețe eretice, cu atâi mai puțin iartă căsătoria creștinilor cu necreștinii.

Mai departe, creștinii nostri să se feréscă cât se póte și de căsătoriile acelea, ce se numesc în înțeles mai strâns căsătoriri mestecate, adecă, de căsătorii de acelea, când unul dintre miri este de religiunea ortodoxă, éră cealaltă față este de altă religiune creștină. Creștinii nostri să se feréscă de astfel de căsătorii, pentru-că ele de rênd aduc în familie indiferentism religionar, ceea-ce nu este alta, decât slăbirea în credință a acelora, cari au încheiat căsătoria micstă, precum și a fiilor lor. Urmarea astuifel de căsătorii mestecate de rênd nu este alta decât întrelăsarea și părăsirea datinelor ce au fost până aci în casa părintéscă a aceluia, care a păsit la o astfel de càsătorie.

Dacă totuși împregiurările ar aduce cu sine, ca să se încheie o astfel de căsătorie mestecată, atunci partea conjugală, care este de religiunea ortodoxă, să stăruiască cu deadinsul, ca copii ce să nasc din căsătoria mestecată, să se boteze și să se întărească în religiunea nóstră strămoșască, pentru-că sfântul apostol Pavel în cartea sa către Efeseni poruncesce acésta dicênd: „Cresceți-i (pe copii) în învățătura și în îndreptarea Domnului" și pentru-că numai așa partea conjugală ortodoxă póte rămânea fiu adevărat al bisericei sale strămoșesci, și numai așa nu se desbină de dînsa, căci vă întreb eu pe voi, iubiților fii sufletesci, cine să póte socoti a fi membru al bisericei, dacă dênsul nu ține învățăturile ei? dacă nu stăruesce a ținea strêns acele lucruri, ce le prescrie sfânta biserică, ce poruncesc sfinții părinți?

Deci, iubiților, și eu archiereul vostru vă îndemn pe voi cu cuvintele sfântului apostol Pavel adresate către creștinii din Efes: „Drept aceea zic acestea și mărturisesc în Domnul, ca voi să nu umblați precum umblă și ceialalți păgâni, în deșertăciunea minții lor. Fiind întunecați la minte, înstrăinați de viéța lui Dumnedeu, prin necunoscința care este în ei, pentru împetrirea inimei lor".

La acestea cuvinte mai adauge sfântul apostol Pavel următórele: „Nimenea să nu vă înșele pe voi cu cuvinte deșerte, că pentru acestea vine mânia lui Dumnedeu preste fiii neascultărei. Deci să nu vă faceți împreună partași acestora".

Deasemenea vă învăț eu archiereul vostru și cu cuvintele sfântului apostol Pavel, ce le-a îndreptat către creștinii din Tesalonic dicênd: „Drept aceea fraților, stați și țineți învățăturile, cari v'ați învățat, ori prin cuvênt ori prin epistola nóstră. Éră însuși Domnul nostru Iisus Christos, și Dumnedeu, și Tatăl nostru, care ne-a iubit și ne a dat mângăere vecinică, și nădejde bună prin har, să mângăie inimile vóstre, și să vă întăréscă în tot cuvêntul și lucrul bun".

Țineți cu tótă scumpětatea învățăturile și tradițiunile bisericei, nu vă abateți dela ele, și nici nu vă lăsați să fiți cumva seduși dela acelea prin momeli, promisiuni, și altele ce vi s'ar face din partea celor rău cugetători și rău voitori, căci scris este: „Tótă abaterea și neascultarea a primit dréptă resplătire".

Remâneți statornici în credința strămoșéscă, care întotdeuna a fost scutul și apărămêntul cél mai puternic al némului nostru românesc, căci scris este: „Că fiul omuva să vină întru mărirea părintelui său cu îngerii săi, și atunci va răsplăti fie-căruia după faptele lui".

In sfârșit, să nu uităm, că încă rênduri rêuduri de vremi și mai grele au trecut asupra nóstră în cursul cel lung de vécuri al esistenței nóstre bisericesci naționale — și de tóte ne-a mântuit Domnul! Mântuine va El, să sperăm, și în viitoriu de tóte nenorocirile amenințătóre, dacă noi cu toții, cler și popor, ne vom afla la locul nostru și la înălțimea chiemării nóstre, treji urmând esemplul cel frumos și admirabil al părinților nostri, cari la casuri de primejdii de viéță bisericéscă națională să lipeau încă și mai strâns de sânta biserică, și, ascultând de învățăturile ei mântuitóre, cu însutite puteri să luptau pentru apărarea credinții, a datinilor și obiceiurilor lor strămoșesci, ca acelor mai scumpe și sfinte odóre ale lor, pentru de a ni le lăsa nouă de moștenire.

Avênd nădejde, că voi iubiților, veți asculta de cuvintele mele cele părintesci, și împărtășindu-vă binecuvêntarea mea archieréscă, încheiu cu cuvintele apostolului: „Insuși Domnul păcei să vă dea pace pururea în tot chipul. Domnul fie cu voi cu toți!"

Al vostru tuturor

Caransebeș, în 12 Septembre 1895.

de tot binele voitoriu:

Nicolae Popea,
episcop.

Indiscrețiune.

Sub titlul *„Memorandiștii îmblândiți"* publică „Budapesti Hirlap" următórele:

„Tribuna" și soții afirmă, că dnii Lucaciu, Rat, și Coroian, și după eliberarea lor din închisóre își vor continua activitatea agitatorică și încă pe basele și cu mijlócele de până aci. Nu lasă nimic din pretensiunile lor, și împregiurarea, că Coroian și Lucaciu s'au presentat la Bánffy, ca să le înainteze multămita la Tron, vor să o seducă la un simplu incident personal fără nici o însemnătate politică. Este posibil însă, ca acest pas alui Coroian și Lucaciu să aibă mai mare însemnătate decât un simplu incident de curtoasie sau de interes personal".

„Dacă Lucaciu și Coroian și-ar fi considerat de încheiată acțiunea cu visita făcută ministrilor, n'ar fi rămas timp mai îndelungat în Bpesta, care timp, precum suntem informați *din isvor deplin sigur*, l'au folosit spre a conveni mai adese-ori cu Ieszenszky, conducătoriul secțiunei naționalităților, pe

care atât Coroian cât și Lucaciu l'au cercetat separat, și au consultat cu el timp mai îndelungat".

„Avem causă sĕ credem, că convorbirea lor a privit *ținuta lor politică în viitor*, carea nu credem, sĕ fie și în viitor așa intransigentă, cum a fost în trecut".

PARTEA SCIENTIFICĂ ȘI LITERARĂ

Meditațiuni istorice.

II.

Machinațiunile iesuitice și desbinarea.

„Iaca est alea".

Ajungênd Transilvania sub domnirea casei austriace, catolicii cari sub principii reformați scăzuseră la numĕr și nu puteau reuși cu nimic în dietă, sĕ folosesc de favorabila împrejurare, și învită pe Români la desbinare de biserica vechie resp. la unire cu biserica Romei*).

Teofil III numit și Toma Sereni din Teiuș (1692—1697) și succesor alui Varlaam II, episcopul românilor devine o păpușă, o jucărie în mânile mârșavilor jesuiți. Un Leopold de Colonici, primatele Ungariei, și agentul lui Paul Bárányi, își bat capul în drépta și în stênga, ca sĕ pótă îndupleca pe Teofil: a primi desbinarea propusă de ei. Fel de fel de promisiuni: că de va primi unirea, starea clerului sĕ va îmbunătăți, că poporul român va câștiga tot acelea drepturi ca și alte națiuni, cu un cuvênt promisiuni peste promisiuni, cari aveau sĕ fie (după cum s'a și întêmplat) vorbe de clacă d'ale iesuiților, puseră pe Teofil pe gânduri.

Om mic de suflet și slab de caracter, nedemn de antecesorii sĕi, după ce compără starea miseră a poporului cu cea ideală, care avea sĕ fie după desbinare, convocă un sinod în luna lui Februarie 1697 în Alba Iulia spre consultare. In 1 ședință Metropolitul espune: sórtea și istoria Românilor de păn' atunci; suferințele, la cari au fost espuși; persecuțiunile cari le îndurară; cum au introdus calvinii doctrine false în cărțile bisericesci, cu un cuvênt descrise cu colori vii misera stare a mult cercatei nóstre biserici și națiuni. Apoi arătă, cum au mai încetat persecuțiunile, de când Transilvania au ajuns sub scutul Austriei, și ce bine ar fi pentru biserica și națiunea nóstră, dacă s'ar uni cu biserica Romei. Românii ar avea drepturi egale ca ceilalți locuitori, din starea miserabilă ar ajunge la culmea fericirei etc: tóte ideale, de alui Teofil, cari ușor au putut seduce pe membrii sinodali, cari vor fi fost ómeni (nu tocmai eruditi) mai simpli.

In a II ședință sĕ consultară, cum sĕ facă unirea, ca sĕ nu se altereze cumva confesiunea lor, ca sĕ rĕmâie tot pelângă călindariul cel vechiu etc, și sĕ nu cumva sĕ fie constrênși a primi mai mult decât 4 puncte propuse de biserica Romei. Astfel după o nu tocmai așa mare consultare toți membrii sinodali promit solemnel, că primesc unirea sub următórele condițiuni: pe cari le reproduc după Doc. ist.

1. Biserica românéscă sĕ ție pentru totdéuna cele patru puncte, care cuprind sânta unire éră la mai multe sĕ nu sĕ constrêngă sub nici un pretecst. Cele patru puncte cari cuprind unirea sunt cele următóre:

a) Pontificele Roman este capul vĕdut al întregei biserici creștine din lume.

b) Pânea azimă e materie destulă pentru misteriul Eucharistiei.

c) Afară de cer, scaunul fericiților, și de iad, prinsórea condemnaților, mai este unul al treilea loc, în care sĕ țin sufletele cele necurățite și sĕ curăță.

d) Spiritul sfânt, a treia persónă din Trinitate, purcede dela Tatăl și dela Fiul.

2. Dreptul canonic, care sĕ numesce în limba românéscă, Pravilă, sĕ rĕmână în putere, afară de acele ce sĕ află contrare unirei și după dînsa sĕ se purcédă în judecăți.

3. Persónele, care sĕ află în serviciu bisericesc, Preoții, dregĕtorii bisericesci, precum Diaconii, Cantorii, dascălii și Paraclisierii, sĕ se bucure de aceleași drepturi și privilegii, de care sĕ bucură preoții Romano-catolici sau de ritul latin după sântele canóne și după statutele regilor Ungariei.

4. Românii laici uniți cu biserica romană, sĕ se priméscă și sĕ se înainteze la tóte diregĕtoriile, ca și ómenii de celelalte națiuni primite în patrie și fii lor sĕ se priméscă la scólele latine catolice și la fundațiunile scolastice fără distingere.

5. Sĕ se îngrijèscă pentru subsistința cuvenită a Metropolitului bisericii române".

In ședința III luară decisiunea sĕ espedeze actele la împĕratul, ceeace și făcură a dóua ḑi, cu următórea adresă:

„Noi Teofil din grația lui Dḑeu, Episcop bisericei românesci din Transilvania și din părțile Ungariei celei unite cu dênsa, și tot clerul aceleiași biserici, facem cunoscut prin acésta tuturor celor ce sĕ cuvine, că ținând noi sinod general în luna trecută a lui Februariu în Alba-Iulia am hotărît cu glas unanim, că voim sĕ ne *întórcem?!* în sinul sântei matre biserici romano catolice, și sĕ no reunim cu dênsa, primind mărturisind și creḑênd tóte cele ce primesce, mărturisesce și crede aceea".

Fapta acésta alui Teofil provocă spaimă și teróre în intreg poporul românesc și și între reformați, cărora le convenia mai bine sĕ slăbéscă catolicii și sĕ se întăréscă ei prin convertirea românilor; din acest motiv grav își dau tóte silințele sĕ împedece (Unirea resp) desbinarea românilor și unirea cu biserica Romei, dacă nu pentru totdéuna cel puțin pentru present. Acésta sĕ și întêmplă. Teofil muri de mórte nenaturală și episcop ajunge Atanasiu din Csugud. Acesta în 22 Ian. 1698 se întórce din Bucuresci hirotonit și îndemnat sĕ nu cumva sĕ se abată dela legea lui strămoșiască și ocupă scaunul sĕu de metropolit.

Acum sĕ încep de nou Machinațiunile iesuitice. Colonici începe érăș a bombăni promisiuni ce n'aveau sĕ se realiseze, scrie către preoții românesci (lui Atanasiu) un decret, din care sĕ vĕd destul de limpede iesuiticele lui tendințe.

In urma acestui decret și în urma unui alt decret împĕrătesc, în care Leopold îndémnă pe Atanasiu la unire, acesta care când se întorcea din Bucuresci, nici nu se gândise la unire, sĕ induplecă, ca sĕ subscrie și el punctele primite de predecesorul sĕu, înse în sensul diplomei leopoldinice din 16 Februariu 1699, în care diplomă Leopold arată în ce constă unirea și binefacerile împreunate cu ea. Fapta acésta alui Atanasiu a produs mare turburare, mai întâiu între Români, apoi între Reformați, cari începură a se teme de puterea crescêndă a catolicilor. Ei începură a (născoci) produce ură între Români și pe o parte mare într'e acești ii făcură sĕ se lase de unire; apoi scriseră lui Leopold, că fórte mulți Români nu voesc sĕ se unéscă cu Roma.

La acésta Leopold rĕspunde: că cei ce vreau sĕ rĕmână în unire cu cu biserica Romei sĕ rĕmână, cei ce nu voesc rĕmână le confesiunea, care le place.

In urma rĕspunsului acestuia, clerul, care de sine și pentru sine primise unirea, remase într'ênsa, poporul însĕ care n'a sciut ce sĕ întêmplase, n'a voit sĕ și părăséscă legea lui. Totuș unirea făcută produse mare zarvă între reformați.

Din causa acésta Guvernul și organele acestuia, care mai cu samă consta din reformați începu a asupri pe Români așa de tare, încât Metrotropolitul sĕ vĕḑu necesitat a ridica protest energic și a înainta acest protest la împĕratul, care, după cum sĕ vede din decretul din 12 Dec. 1699. provócă pe celelalte confesiuni, sĕ dea bună pace Românilor uniți cu biserica Romei. Păn' aci unirea a fost cum a fost; păn' aci s'a tot pregătit desbinarea. In sinodul însă, dela Alba-Iulia ținut în 4 Sept. 1700 în mănăstirea Sf. Treimi desbinarea isbucni ca un vulcan de foc și o parte însemnată dintre Români sĕ smulg dela sinul bisericei lor mame, care îi lăptase în decurs de atâtea vécuri! In acest sinod unirea sĕ făcu în formă, dar și nu și în esență. Se compuse actul de unire, care fiind de mare momentuositate îl reproduc aci întreg: După vechia Metrop. pg. 111, 112. „Noi subt insemnații, Episcopul, Protopopii și tot Clerul bisericei românesci din Transilvania și din părțile unite cu dênsa, facem cunoscut prin acésta tuturor celor ce sĕ cuvine. și mai ales ordinilor țĕrii Transilvaniei, că considerând nestatornicia vieții omenesci și nemurirea sufletului (de care trebuie sĕ avem cea mai mare grijă dintre tóte), am încheiat liberi și de bună voie din îndemnul lui Dḑeu, unirea cu biserica romano catolică, și ne dechiarăm prin acésta conmembrii ai Sf. Matri biserici Romano-catolice, primind, mărturisind și creḑênd tóte cele ce primesce, mărturisesce și crede, aceea, mai vêrtos acele patru puncte, în care ne păream păn'acum a fi desbinați; care ni se propun prin grațiosul decret și prin diploma Maiestății Sale imperiale, și prin a Eminentissimului Archiepiscop, din care causă voim ca și noi sĕ ne bucurăm de tot acele drepturi și privilegie, de care sĕ bucură Preoții aceleiaș sânte Matri biserici după sântele Canóne și după legile foștilor Regi ai Ungariei, așa și noi după prenumitul decret al Maiestății Sale imperiale regale și al Eminentismului Archiepiscop, sĕ ne bucurăm de acum înainte ca membrii ai aceleiaș biserici. Intru mai mare credință și tărie a acestora am întărit acest manifest al nostru cu subscripțiunea mânii nóstre și cu sigilul sântului Monaster din Alba Iulia și cu sigilele proprii usuale". Alba-Iulia, în 5 Septembre 1700.

Actul acesta a fost tradus și în limba latină de Iesuiți, cu multe schimbări. Sĕ înțelege de sine, că ei nu puteau sĕ trécă barem odată cu vederea neiertatele lor mijlóce, cu ajutorul cărora voiau sĕ ajungă la scop. Dela început. de când au luptat ei, ca Românii sĕ se unéscă cu biserica Romei, n'au priceput unirea, așa cum au priceput-o cei ce s'au unit. Până ce încă unirea nu era făcută după tóte formele, ei nu puteau sĕ pășiască în public, cu intențiunile lor, căci sĕ temeau de nereușită. După-ce odată însĕ s'a făcut actul formal, ei sĕ apucară de traduseră actul interpretându-l conform scopurilor lor; așa încât, dacă compari originalul cu traducerea, observi o mare diferință*). Și în chipul acesta tot își ajung scopul, de a înșela pe Români.

Astfel s'a întêmplat, cu durere mare trebue sĕ mărturisesc, desbinarea între Români, așa, că mai întâi capii bisericesci se lăsară a fi seduși de fanaticii Iesuiți; ér ceialalți imitară nedemnul lor esemplu. „Dureróse și amare ḑile vor fi fost acelea, în cari putură seduce pe înșiși capii bisericesci de a ridica pumnarul asupra acelei biserici, care sub decursul atâtor vécuri și în mijlocul atâtor furtuni viforóse își sciu păstra nevătĕmata sa esistință! Așa! doi capi, cari după deregătoria lor, posițiunea lor și după esemplul cel laudabil al predecesorilor lor erau cei dintâiu chemați a fi custodii sânțeniei intregității bisericei lor cei amenințate!**) Dar n'avem ce face, căci *„jacta est alea"*.

(Va urma.)

*) Firul istoric după Doc. ist.

*) Dr. I Crișianu: Beitrag zur Geschichte der Kirlichen Union etc.

**) Autorul vechei Metropolii.

Nr. 116/895 [183] 1—3

CONCURS.

Pe basa aprobării Venerabilului consistoriu archidiecesan dela 6 Aprile 1895 Nr. 2475 B. și a conțelegerei cu comitetul parochial sĕ publică concurs pentru ocuparea postului de paroch în comuna bisericéscă de clasa III, Gârda de sus cu filia Négra de sus din protopresbiteratul Câmpenilor cu termin de 30 ḑile dela prima publicare în ḑiarul „Tel. Rom."

Emolumentele sunt 569 fl. v. a venite sigure și sistemisate precum și alte venite nesigure.

Doritorii de a ocupa acest post sĕ-și trimită cererile lor concursuale cu decumentele necesare la subscrisul oficiu până la terminul cuvenit.

Câmpeni, 8 Iuniu, 1895.

Oficiul protopresbiteral greco-oriental din Câmpeni.

Romul Furdui,
protopresbiter.

Nr. 355/895 [185] 1—3

CONCURS.

Pentru ocuparea postului de capelan în parochia de clasa III-a Chitid în tractul protopresbiteral greco-oriental al Hațegului, pelângă neputinciosul paroch Ignație Cerbicean de acolo pe basa ordinațiunei Prea Veneratului Consistoriu archidiecesan din 6 Iuniu a c. Nr. 3914 B. sĕ escrie concurs repețit cu terminul de 30 ḑile dela prima publicare în „Telegraful Roman"

Fiitoriul capelan conform declarațiunei parochului are drept la jumĕtate din tóte venitele parochiale statorite în ședința sinodului parochial din 14 Februariu 1895 în suma totală de 399 fl. venit anual.

Concurenții au și asterne suplicele lor concursuale instruite conform normelor în vigóre în terminul arătat mai sus, la subscrisul în Petroșeni.

Oficiul protopresbiteral greco-oriental al tractului Hațegului în conțelegere cu comitetul parochial respectiv.

Petroșeni, la 8 August, 1895.

Avram Stanca,
adm. protopresb.

Nr. 336 protop. 1895 [183] 2—3

CONCURS.

In parochia de clasa III-a Șeica-mare protopresbiteratul Mediașului, publicându-sĕ concurs și neivindu-se nici un candidat sĕ escrie prin acésta concurs nou cu termin de 30 de ḑile pela prima publicare în „Telegraful Român".

Emolumentele împreunate cu acest post dau preste tot suma de 445 fl. v. a. statorite în ședința comitetului parochial din 30 Aprile a. c.

Informațiuni mai de aprópe despre starea parochiei, sĕ pot lua la oficiul protopresbiteral și la comitetul parochial concernent.

Concurenții au sĕ-și înainteze cererile lor înstruite conform legi or în vigóre la subsemnatul oficiu protopresbiteral în terminul deschis.

Mediaș, 24 August 1895.

Oficiul protopresbiteral gr. oriental al Mediașului în conțelegere cu comitetul parochial respectiv.

Romul Mircea,
adm protopresb.

Redactor prov. Dr. Nicolau Olariu. Editura și tipariul tipografiei archidecesane.